

ГЕОГРАФИЯ

21

1

карст
под защита

2006

Карстология:
Карстови геосистеми
Карст и земеползване
Принципи на опазване
и опит

Научни форуми:
„Защитени карстови
територии“
(Шумен, 18-21.10.2005)

Методика на обучението:
Карстът в обучението по
география

Нашият нов конкурс:
„По следите
на времето“

ГЕОГРАФИЯ '21
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКО СПИСАНИЕ
GEOGRAPHY '21
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL
DESCRIPTION

Списанието излиза от 1957 г.
(до 1969 г. „История и география“,
от 1970 до 2005 г. „Обучението по география“).

Наследник е на сп. „Училищен преглед“,
основано през 1927 г. и издавано до 1941 г.

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

EDITING STAFF

Петър Лазаров – главен редактор
Мария Маноилова
Стела Дерменджиева
Димитрина Михова
Даниела Ангелова
Росица Владева
Христина Маркова
Григор Димитров

Петър Стефанов – зав. редакция

Адрес:
София 1113
Географски институт на БАН
ул. „Акад. Г. Бончев“ бл. 3
тел.: 02/979-33-75
E-mail: psgeo@abv.bg

**Издание на Главна редакция
на педагогическите издания към МОН**
Issued by the Ministry of Education

Central Editing committee for pedagogical publications

Адрес на редакцията
1113 София
бул. „Цариградско шосе“, 125, бл. 5
Тел.: 02/870-51-19; 02/870-45-41
E-mail: grpi@dir.bg

Предпечатна подготовка: Надежда Христова
Коректор: Спас Смирийски
Печат: АЛИАНС ПРИНТ ЕООД

ГОДИНА I (XLIX)
БРОЙ 1/2006
ISSN – 1312-6628

Цена 4,00 лв.

Тема на броя
КАРСТ ПОД ЗАЩИТА
(с приложение: „Природните паркове в България“)

Theme of the today's issue
KARST UNDER PROTECTION
(with a supplement: „Natural parks in Bulgaria“)

Очаквайте:
МАХАЛОТО НА КЛИМАТА
Тема на 2/2006

Публикуваните материали, означенни с този знак, можете да прочетете в пълна им версия в Интернет на адрес:
www.geography.iit.bas.bg

При електронния прочит на статиите в тях са маркирани места, където при активиране се отваря илюстрация или допълнителен материал.

Редакционната колегия приема и разглежда статии (обем до 10 стандартни страници, вкл. литература и приложения) и съобщения (до 5 стр.), представени в 1 екземпляр на хартия и дублирани на магнитен носител (текст-файлове във формат Word/WINDOWS, графични приложения във формат JPG – resolution 150 dpi или BMP – resolution 300 dpi). Приемат се материали, изпратени и по e-mail. Всички таблици и приложения трябва да бидат напълно готови за печат, а наименованията им – преведени на английски. За статиите се изисква и резюме на английски език. Изпратените материали да се придружават с пълен адрес на авторите, вкл. телефон и/или e-mail, а статиите – с кратка професионална биографична справка за автора/ите и портретна снимка.

Във връзка с излизането на списанието и в Интернет редакционната колегия си запазва правото при необходимост да публикува илюстративни материали и части от статии само в електронния вариант. Желателно е авторите също да посочват предпочитанията си относно публикуването на материалите им в електронен вариант.

На IV корица:
Бигорната каскада край с. Крушuna.
(Природна забележителност „Маарата“, Деветашко плато).

Внимание!
За сп. „ГЕОГРАФИЯ '21“ можете да се абонирате
целогодишно в редакцията – лично или с пощенски
запис. Цената на годишния абонамент за 2006 г.
е 18 лв. за 6 книжки.

СЪДЪРЖАНИЕ	CONTENTS
В. Андрейчук (Полша), П. Стефанов – Карстовите геосистеми и принципите за опазване на карстови територии	5 W. Andreychuk (Poland), P. Stefanov: Karst geosystems and principles of protection of karst territories
Ал. Жалов – Защита на карста и пещерите в България	12 Al. Jalov: Protection of karst and caves in Bulgaria
Пionери на българската карстология – Х. и К. Шкорпил и Ж. Радев	20 Pioneers of Bulgarian karstology: H. K. Shkorpil and J. Radev
Резултати от първата международна научна конференция в България за защитените карстови територии	23 Results from the 1- st international scientific conference in Bulgaria about protected karst territories
Ур. Мига-Пиентек (Полша) – Заплахи за разнообразието на карстовите ландшафти във връзка с промените на земеподзоването в Кракувско-Ченстоховските възвишения (Южна Полша)	26 U. Myga-Pientek (Poland): Threats to karstic landscape diversity in relation to land usage changes in the Krakow-Czestochowa Upland (southern Poland)
Т. Ковачевич, Св. Обрадович, Г. Йованович (Сърбия и Черна гора) – Проблеми на Националния парк „Дурмитор“	31 T. Kovacevic, Sv. Obradovic, G. Jovanovic (Serbia and Montenegro): Problems of "Durmitor" National Park
Пл. Лазаров – Екологични проблеми на туризма в България	37 Pl. Lazarov: Ecological problems of tourism in Bulgaria
П. Михайлов – Промени в броя и статута на селищата и в административно-териториалното устройство на България през 2005 г.	39 P. Mihailov: Changes in number and status of Settlements and in the Administrative-territorial structure of Bulgaria in 2005
Д-р Масаюки Фуджикава (Япония) – от любов към карста	41 Dr. Masyuki Fujikawa (Japan): To karsts with love
Йо. Накано (Япония) – Участието на японски деца в международния конкурс за рисунки „Карст под защита – дар за поколенията“	44 Yo. Nakano (Japan): Pictures of Children drawing the Akiyoshi karst Plateau,Yamaguchi, Japan in the international competition „Karst under protection – gift for the generations“
В. Ванет (Шотландия) – Варовикови ландшафти в Националния парк „Йоркшир дейлс“, Великобритания (уроци за карста)	48 Val Vannet (Scotland, UK): Limestone Landscape, „Yorkshire Dales“ National Park, UK (Karst Lessons)
М. Пенерлиев – Условия и перспективи за развитие на образователен туризъм в карстовите територии на ПП „Шуменско плато“	50 M. Penerliev: Developing Educational tourism on karst territories of Nature park „Shumensko plateau“
Кр. Левков – Шуменско географско дружество	53 Kr. Levkov: The Geographic society of Shumen
<i>Нови книги</i>	56 <i>New books</i>
Състезания конкурси Регламент за организиране и провеждане на Националната олимпиада по география и икономика (2005-2006 учебна година)	57 <i>Competitions, contests</i> Rules for the National Olympiad of Geography and Economy (2005-2006)
<i>Нашият конкурс</i> „Карст под защита – дар за поколенията“ – резултати от международния конкурс „По следите на времето“ – ново предизвикателство към родолюбците	59 Our Quiz „Karst under protection: gift for the future generations“ – results from the international competition „Along the tracks traces of time“: a new challenge to homeland-lovers
	60

доц. Йошихиса Накано

Факултет по образование
Университет на Ямагучи, Япония
e-mail: nakano@yamaguchi-u.ac.jp

Йошихиса Накано е завършил Изкуството в Токийския национален университет по изкуства и музика. В периода 1994-1995 г. специализира в Темпл Хил, Шотландия. През 1998 -1999 г. участва в изследователска програма на английската фондация Пола Арт. От 2001 г. е назначен за асистент в Катедрата по изкуство на Педагогическия факултет на университета Ямагучи, а от 2004 г. е доцент. Излагал е картини и арт-композиции на различни места в Япония и в Англия.

УЧАСТИЕТО НА ЯПОНСКИ ДЕЦА В КОНКУРСА ЗА РИСУНКИ „КАРСТ ПОД ЗАЩИТА – ДАР ЗА ПОКОЛЕНИЯТА“

бележителност в района. Платамот е национален парк и се посещава от много туристи от страната и от чужбина. Деца, които живеят на и около територията на парка, го опознават добре още от най-ранна възраст. Нещо повече, те получават съответното възпитание да общат тази специфична природа, да я пазят и да се гордят с нея.

Не само хората на изкуството, а и вървам и много други специалисти, особено географите са убедени, че езикът на изкуството е неоценим при общуването и мощен инструмент за възпитаване на любов към родния край, към природата и уважение към други места, народи, култури.

Затова смятаме, че обявеният международен конкурс за рисунки на деца под мотото: „Карст под защита – дар за поколенията“ (като част от общата работа на научната конференция през октомври 2005 г. в Шумен, посветена на годишнината от обявяването на Шуменското карстово плато за природен парк) представляваше една чудесна възможност да срещнем български и японски деца посредством „езика на изкуството“.

Група преподаватели и студенти от Университета на Ямагучи се заеха с организациите на участието на деца от Япония, живее-

щи в близост до Акиоши, в този международен конкурс.

Първо бяха проучени приликите и разлики между двата национални парка – Шуменско плато в България и Акиоши в Япония.

Естествено, бяха открити голяма разлика – както по отношение на произхода на платамата, така и на организацията на парковете. Но има и някои много важни прилики:

► освен, че са почти еднакви по територия, и двата парка са обекти на особено внимание от страна на местните хора и сърдъчни прилики;

► и при двата парка е налице голямото желание да се направи всичко за по-доброто им споманасване и управление.

Следващата стъпка беше да се намерят деца, които може да се заинтересуват от обявеният в България конкурс за рисунки, събрани с карста. Работната група обърка различни варианти. Беше организирана среща с членове на Съвета по образоването на град Шуло, което се намира непосредствено до и отчасти на територията на парка Акиоши и с хора, работещи там.

Беше получен съвет Работната група да посети парка в ден, когато децата от местното основно училище Яширо работят като екскурзоводи там.

Стана ясно, че децата от това училище се занимават с тази дейност вече 7 години и са много популярни сред многобройните туристически групи и индивидуални посетители. Училището Яширо е много малко, разположено по склона на платото, с планинска рекичка, промичаща пред него. Мястото е особено красибо през пролетта, когато цъфтят чере-

шите.

За съжаление в момента Япония преживява период на силно застаряване на населението и много голям спад на рагдаемостта. Някога в района на Яширо е било пълно с деца, сега в това училище се учат само 11 ученика. То ще бъде закрито през март 2006 г. Работната група по участие в Шуменската конференция реши да избере именно това училище за конкурса за рисунки в България с идеята, че това ще остави един вълнуващ спомен у децата от последните дни в тяхното училище.

Предварителна работа с децата от училището Яширо

В едн хубав слънчев ден на ранното лято Работната група беше поканена да посети платото и да бъде „образована“ за неговите особености от малките екскурзоводи от училището Яширо. Очевидно децата се справяха с тази работа чудесно, с много ентузиазъм и чар. С голяма любов разказваха на туристите за процхода, скалищта, водите, растенията, сезонните на тази причулива територия. Беседите им бяха грижливо подгответи. Децата-експкурзоводи работеха на групички и всяко от тях се беше специализирало в една област – геология, биология, климат, история и т.н. Нагледните материали, както и специалните бордове, на които ги поставяха по време на обясненията, бяха подгответи от самите деца. Туристите слушаха с най-голямо внимание и сериозност обясненията на децата. Накрая беседата завършваше с круиз (обиколка) из платото, свързан с техния разказ. Очевидно на всички туристи им беше много приятно.

Екскурзоводската работа на децата е била замислена с няколко цели:

- Да подтикне децата към собствени проучвания и те да научат повече за уникалната територия на родния им край;

- Да подпомогне работата на учителите да преодолеят срамежливостта на децата (много типична японска черта), като практикуват изяви пред повече хора.

По наше мнение и въвеждащи цели са постигнати.

След тази вълнуваща среща с децата-ексккурзоводи от училището Яширо стана ясно, че те:

- имат много задълбочени знания за карстата;
- общат много своя карстов парк Акиоши и се гордеят с него.

Работната група взе решение да предложи на тези деца да участват в обявеното в Шумен международно състезание за рисунка „Карст под защита – гар за поколенията“.

Семинар (уъркшоп) с децата от училището Яширо за рисуване на картини, свързани с родното им карстово плато Акиоши

Най-напред на децата беше дадена информация за конкурса за рисунка, обявен в България. След това се провзе разговор къде е България и че там, както и на много места по света също има карстови паркове като Акиоши. Децата бяха очевидно унущени от този факт и в същото време заинтересувани. Показани им бяха някои снимки на Шуменското карстово плато. След това на децата беше разяснено, че те трябва да помислят и да нарисуват как виждат своя карстов парк от художествена, географска, историческа, биологическа и дори музикална гледна точка, като използват знанията си. Освен това беше обяснето, че е добре да помислят как да изразят своето виддане триизмерно.

След обясненията децата започнаха да рисуват, като първо скицираха с молив. В началото, преди да започнат да рисуват активно, децата изглеждаха малко притеснени. Но след известно време започнаха да се концентрират и рисунките започнаха да „изплуват“ на белите листи. Дори имаше моменти, когато децата определено показваха признания, че се забавляват. След скицирането рисунките бяха добършени с молив и водни бои.

Анализ на картините

Нарисованите от децата в училището Яширо 11 картини за конкурса в България са много показателни в няколко аспекта:

- образователен;
- художествен;
- емоционален.

Най-малката участничка Минами Тавара е от 2-ри клас. Тя нарисува птиците на платото Акиоши и своите дружарчета, които се разхождат по пътеките в парка. Тази картина изразява едно чувство за спокойствие и в същото време изльчва свежо пролетно настроение. Птици и хора са в хармония с пейзажа.

Третокласничките Ерика Сугияма и Мисато Накамото също са избрали да нарисуват платото Акиоши от птичи поглед. Ерика е блокира много елементи в своята картина. Очевидно нейните знания за карстовото плато са доста добри за възрастта и. Тя е изоб-

разила и много стръчащи варовикови скали. Очевидно те са я впечатлили силно с разнобразните си форми.

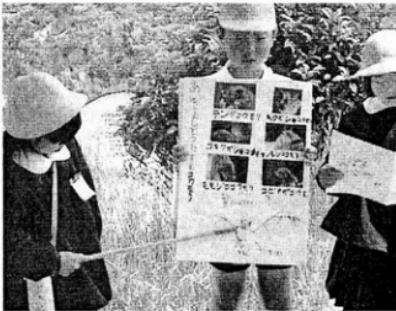
Мисамо е Ѹкарала в своята картина и птичите песни. Всека птица има своя песен и ако повториме звуците, изразени с букви, ще разбереме за каква птица става въпрос.

Очевидно художничката е изучавала госта задълбочено – птиците, които живеят тук. Ландшафтът, който е изобразен, е мек и бути приятно пролетно настроение. Хората в него се усмихват и сякаш Ѹл агедат доброжелателно, гори леко закачливо. Наблюдавайки картината оставаме с впечатлението, че авторката обича много това място, този ландшафт и хората в него.

Перспективата на картината на четвъртокласничката **Куруми Тавара*** също е от птичи поглед. Но за разлика от по-малките деца тук изображението е повече като реална ситуация. Дърботом от картината, което расте върху варовиковата скала, е локуат (*Eriobotrya japonica*). Това е голям вечнозелен храст или малко дърво, което се среща в Китай и Япония. На Акиоши може да се види специален тип локуат, който е впечатлил малката художничка. От картината става ясно, че тя е наясно със спецификата на карста – гори в напуканата варовикова скала израсства растителност. Птиците, които са нарисувани, също са специфични за Акиоши.

Сейя Тахара (4-ти клас) е избрал да разкаже със своята рисунка как децата от негобото училище като екскурзоводи водят туристи из платото Акиоши. Той очевидно се гордее с тази дейност, на която е посветена и картината на Рейна Танака (4-ти клас). Тя е хванала един един много деликатен момент – едно от момичетата внейната рисунка промага към слушателите на беседата ръка, в която държи визитната картичка на малките екскурзоводи. Тя е ръчно изработена от децата, с размер колкото вътре им шепи. На нея е изписан адреса, телефона и Е-мейла, на които могат да бъдат потърсени за допълнителни разяснения във връзка с карста и Акиоши. Отново личи задоволството на децата от това, че разясняват на гости нещата, които са научили за природата, в която живеят.

Изображението на **Рио Сугияма** (4-ти клас) е много особено – всъщност това са две изображения, вложени едно в друго. Първото е карстов пейзаж, а другото показва пещера. С художествени средства авторът е описал комуникацията на прилепите и същевременно е показал много интересни карстови форми.

Картината създава чувство на респект към научното представяне на природата, от нея лъжа компетентност относно спецификата на карста и живота в карстовата територия.

Петокласникът **Акумаса Адачи** също е поставил две изображения заедно, но в неговата картина пещерата е населена предимно с насекомите, а на повърхността са изобразени и други форми на живот. Очевидно пещерната фауна е неговата „специалност“, защото той е описан всяко едно от нарисуваните животни със съответното име. Впечатление прави и особеното място, което е отдалено в картината на границата между повърхностния и подземния свят на карста. Лицата и познания за специфично движение на водата от повърхността към дълбоките части на карстовата геосистема.

Много интересна рисунка с използване на двойно изображение е направил и **Цубаса Танака*** (6-ти клас). Едното изображение е съвързано с формата на входа на пещерата Акиоши, а другото има форма на гъба. Картината изобразява екологията на насекомите и животните по повърхността на платото и може да се помисли, че авторът показва само пещерата, но с второто изображение той възпроизвежда внимание на факта, че карстовото плато Акиоши има формата на гъба.

В своята картина **шестокласничката Рука Нагао** е поместила много обекти, но добре балансирано, като елементите сполучливо са разпределени по цялата площ, но между тях може да се проследи причинно-следствена връзка. Ясно е, че Рука добре е схванала същината на карстовата екосистема.

Самоши Сугияма (6-ти клас) е концентрирал своето внимание върху подземния карстов свят. Ирисувал е какво вижда в пещера-

та Акиоши, която е отворена за посещения. Карстната има много интересна перспектива, с много добра гледна точка. Съвсем очевидно е, че авторът се интересува от науките за Земята и вече има познания за много неща – за процесите, които протичат в карстова среда, за формите, които се образуват, за различните видове пещерни животни. От рисунката лъжа компетентност и в същото време гордост – погледнете колко много туристи са заинтригувани от загадъчния пещерен свят!

Някои основни впечатления и изводи от анализа на рисунките, предложени от японските деца за конкурса „Карст под защита – подарък за поколенията“

От художествена гледна точка можем да кажем, че повечето от рисунките са в светли, приятни цветове, от мях блика радостно чувство. Няма рязко нарушение на хармонията, в повечето случаи елементите са добре балансираны. Явно не всички еднакво успешно, но повечето от тях изразяват с езика на изкуството госта добре знанията си за особеностите на карстовата екосистема. В карстните има поставени много обекти заедно, което е търде трудно, но в повечето случаи децата са се справили. Особено при двойното изображение – това вече е госта сложна техника.

От емоционална гледна точка повечето от рисунките убедително показват, че децата обичат много своя карстов парк Акиоши. Тази любов лъжа от светлините монове и от

моментите, които са подбрали да изобразят. Те се гордеят с природата в родния си край и със своите знания за неговата специфичност – не случайно в повечето рисунки фигуират много посетители, а на някои са изобразени и децата като екскурзоводи.

От образователна гледна точка можем да заключим, че учителите от училището Яшихиро са си свършили добре работата. Предали са на децата задълбочени знания за карстова специфика на родната природа и са ги възпитали да я обичат. Научили са ги колко е уникатна и ценна тази природа и че трябва да я опазят.

Конференцията по проблемите на карста, проведена в Шумен, България (октомври 2005 г.), беше един чудесен шанс да обменим идеи и опит как да повишам нивото на обучението, вкл. и по изкуството с цел побуждане на знанието на децата, живеещи в карстови райони. Нагъваме се, че това е само началото на едно по-дългосрочно и перспективно сътрудничество в тази област.

Pictures of Children drawing the Akiyoshi karst Plateau,Yamaguchi, Japan

Yoshihisa Nakano, Ass. Prof.
Yamaguchi University, Japan

Summary

This paper describes the work on participation of 11 Japanese children in the art competition for children entitled „Karst under protection: gift for the future generations.., announced as a part of the Conference on karst park problems, held in the city of Shumen, Bulgaria in October 2005. The author explains the reasons why exactly these children have been selected for participation in this competition, as well as the preparatory activities with them. All the pictures of the Japanese children have been analyzed from artistic, emotional and educational points of view. It has been concluded these children's teachers have successfully achieved the difficult task to give them good knowledge about the very specific karst ecosystem, to teach them to love, to be proud and to protect the karst park of Akiyoshi, where they live.

* На проведенния конкурс по време на Международната научна конференция в Шумен (октомври, 2005) рисунката на Куруми Тавара получи първа награда, а на Цубаса Танака – поощрение (вж. стр. 59).